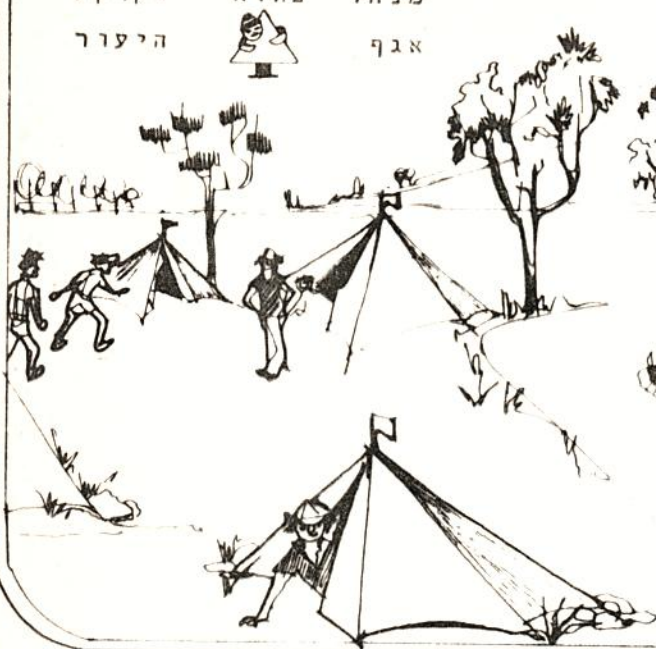

קרן קיימת לישראל
מנהל פתוח הקרקע
אגף היעור

גיל
58
31

לכבוד
ספיר
משה שרת
קרית חיים

יער דוד

עלון חידע
לעובדי אגף היעור

מן התוכן:

דבר המערכת

מחנות הנוער ביערות ישראל	-	י. עפרון
איך לנטוע יערות יפים יותר	-	א. בן-יוסף
יעור מסביב למבשרת ציון	-	ש. אהרונסון
תמותת ברושים באיטליה	-	לקט מהעתונות
נגיעות עצי ברושים בישראל	-	י. גולדמן

המדור האישי

אלול תשל"ז גליון 6 ספטמבר 1977

דבר המערכת

עצובו המחודש של "יערון" והשנויים בתכנון ובעריכתו - הם תוצאה של תשובות הקוראים לשאלון שהופץ בחוברת הקודמת. לכל אלה שהטריחו את עצמם וענו לשאלון זה נתונה תודתנו.

פרסומים רבים של אגף היעור המיועדים לצבור הרחב, אינם מגיעים בקביעות לכל העובדים. לתקון עוות זה, ישמש "יערון" כאמצעי להפצת חומר הסברה - כגון: דפדפות חניונים, גלויות נוף וכד'. ... לחוברת זאת נלווית דפדפת חניון "שער הכרמל" שיצאה לאור בימים אלה.

היער הרדום והמנמנם במשך כל עונות השנה, מתעורר לפתע מתנומתו, זאת עקב פעילות שוקקת ורוחשת של מאות אלפי בני נוער שכלו קיץ זה במחנות יער. על הנעשה מאחורי הקלעים בתכנון, בצוע, ארגון וניהול מחנות אלה - תקראו במאמרו של מר י. עפרון "מחנות הנוער ביערות ישראל".

עונת נטיעות תשל"ח עומדת בפתח וההכנות לקראתה הן עתה בעיצומן. מר אילן בן-יוסף, במאמרו המאוייר "איך לנטוע יערות יפים יותר", סוקר בצורה מקיפה גישות ועקרונות להשגת מטרה זו - כל זאת כהשלמה לייעדים של נטיעות ייעור כפי שרווחו עד כה באגף.

* * * * *

* בפרוס שנת תשל"ח הבאה עלינו לטובה, מאחלת המערכת *

לכל קהל קוראיה "שנה טובה ומבורכת"

* * * * *

מחנות הנוער ביערות ישראל

יערות ישראל מהווים את התשתית והבסיס למחנות הנוער הפועלים בחדשי הקיץ בפגרת הלימודים מבתי הספר, בשנים האחרונות מסתמנת ומתפתחת המגמה של עדוד פעולות מחנות הנוער ביערות, זאת באמצעות שלשת הגורמים העיקריים :

1. קרן קימת לישראל, המחלקה לנוער ואגף הייעור.
2. משרד החינוך והתרבות והחברה להגנת הטבע.
3. מועצת תנועות הנוער. המאגדת בתוכה את כל תנועות הנוער בישראל.

להסדרת הפעילות הענפה של מחנות הנוער ביערות, הוקמה ועדה בינמוסדית בראשותו של מר מ. בן-פורת - משנה למנהל אגף היעור לקביעת מדיניות פתוח, אחזקה והפעלה של האתרים השונים. במסגרת ועדה זו הוקמו שלש תת ועדות כדלהלן :

א. הועדה הפיזית בראשות מר א. בן-יוסף ראש מחלקת התכנון של קק"ל שתעסוק ב :

- (1) הכנת תכניות אב ופרוגרמות.
 - (2) הכנת תכניות פתוח שנתיות ותכניות מפורטות לבצוע.
 - (3) פקוח עליון ומעקב על הבצוע.
- ב. ועדת הקצאות של אתרי המחנות בראשות מר עפרון יצחק - ראש המחלקה לנוער בקק"ל שתעסוק :

- (1) קביעת נוהלי בקשה ואישור לשמוש במחנות נוער.
- (2) קביעת נוהלים לגביית דמי שמוש.
- (3) ניהול הקצאת המחנות לתנועות הנוער.

ג. ועדת תכנים בראשות מר יוסף פלדמן - ממשרד החינוך והחברה להגנת הטבע. ועדה זו תעסוק :

(1) הכנת מערכי פעולה במחנות הנוער.

(2) אחריות לנושאי התכני בשטח: שילוט, סימוץ וכד'.

(3) הפצת פרסומים ומערכי פעולה למדריכים.

(4) הכשרת מדריכים.

תת ועדות אתה החלו השנה בפעולתן, ורישומן בולט בשטח בפישוט התהליכים השונים וביעילות יחסית של הפעלה והקמת מחנות נוער בהשוואה לשנים עברו. על מנת להמחיש את סדרי הגודל של פעילות מחנות הקיץ ביערות, להלן טבלת סיכום בהתאם לדווח ועדת ההקצאות.

שהיית נוער במחנות יער - קיץ 1977

סוג	המחנה	תקופת הפעלה	מספרי החניכים	סה"כ ימי שהייה
(1)	מחנות בתפעול ישיר של המחלקה לנוער של קק"ל	יולי-אוג'	5500	37700
(2)	מחנות יער במתקנים מוסדרים לתנועות נוער ולגורמים אחרים באשור ועדת ההקצאות	21.6-25.8	70000	650000
(3)	מחנות יער ביערות שלא במתקנים מוסדרים לתנועות נוער ולגורמים אחרים באשור ועדת ההקצאות	21.6-25.8	28000	299300
(4)	חלוקה לפי חבלים של אגף היעור : צפון תיכון מרכז דרום		10000 41500 38000 14000 103500	

מחנות הנוער בתפעול ישיר של הקק"ל

מפעל מחנות הנוער של הקק"ל נכנס לשנתו השלישית והוא מקיף 5 מחנות. במחנות אלה יש לראות אמצעי לקירוב נוער לקק"ל ולפועלה, לאהבת היער והטבע, וכך למפגש נוער ישראלי, עם נוער יהודי מתפוצות הגולה המגיע לישראל, באמצעות שלוחות הקק"ל ברחבי חבל.

המחנות שהופעלו השנה הם :

- (1) מחנה נוער - נס הרים, בתפוסה של כ-2,500 נערים, הוא כולל בין היתר נוער מתנועות שונות, ממרכזים קהליים, קבוצות מחו"ל וכן השתלמות מדריכים.
- (2) מחנה נוער - מצפה עופר, בתפוסה של כ-1,300 נערים המאורגנים במשותף עם אגף הנוער במשרד החנוך והתרבות במחוז חיפה. הפעילות בו יועדה לגבוש חברתי של נוער שוליים, הכשרת מדריכים וכן נוער דרוזי.
- (3) מחנה נוער - צפורי, בתפוסה של כ-1,000 בני נוער בשתוף אגף הנוער במשרד החנוך. המחנה כלל גם בני נוער מהמגזר הערבי וכן נוער מאנגליה וממקסיקו שהופנו ע"י שלוחות קק"ל בארצות אלה.
- (4) מחנה נוער - לביא, בתפוסה של כ-700 בני נוער בפעילות ובאוכלוסית נוער הדומה למחנה צפורי.
- (5) מחנה חפירות ארכיאולוגי בפארק אילון, המחנה מתקיים בשתוף עם המחלקה לארכיאולוגיה של אוניברסיטת תל-אביב ומשתתפים בו כ-250 בני נוער מישראל ומחו"ל. תכנית הפעולה כוללת בעיקר חפירת עתיקות בתחום הפארק שבאחזקת הקק"ל.

פעילות העשייה בשטח הקשורה בתשתית מחנות אלה, בוצעה ע"י אנשי אגף הייעור. מנהל החבל נקבע כמנהל פרויקט הבצוע וכאחראי להפעלת הנוער ולעבודות יעור שונות. במספר מחנות היו קשיים ותקלות בהכנת התשתית וכן במצוי פוטנציאל כח העבודה של הנוער לעבודות ייעור. אנו תקווה שתקלות אלה לא ישנו בעתיד.

יצחק עפרון
מנהל המחלקה לנוער

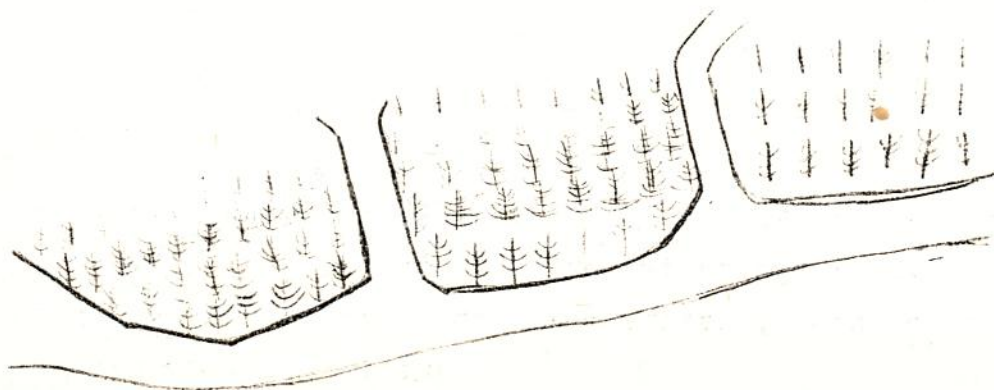
" איך לנטוע יערות יפים יותר "

רב הנטיעות החדשות של אגף היעור מיועדות בראש וראשונה ליצירת נופים יפים ומושכים.

האוכלוסיה שלנו יוצאת בשעות הפנאי לשטחים פתוחים: חוף הים, שמורות טבע, פארקים לאומיים, וכמובן הרבה מאד ליערות. הנופשים מחפשים מרחב להתפרק בו, צבעי ירוק וכחול לרענן את הנפש, צל לחסות מפני השמש, מים ונושאי ענין אחרים כדי לאפשר פעילויות וחיות; עד כאן, אלו דברים שהטבע מספק, אך כדי למלא הדרישות של ציבור הנופשים, יש להוסיף לנוף הטבעי סידורי גישה, שרותים, מתקנים, וכמובן חשובות גם הצידניות המלאות כל-טוב, חפיסות הקלפים, וכו'.

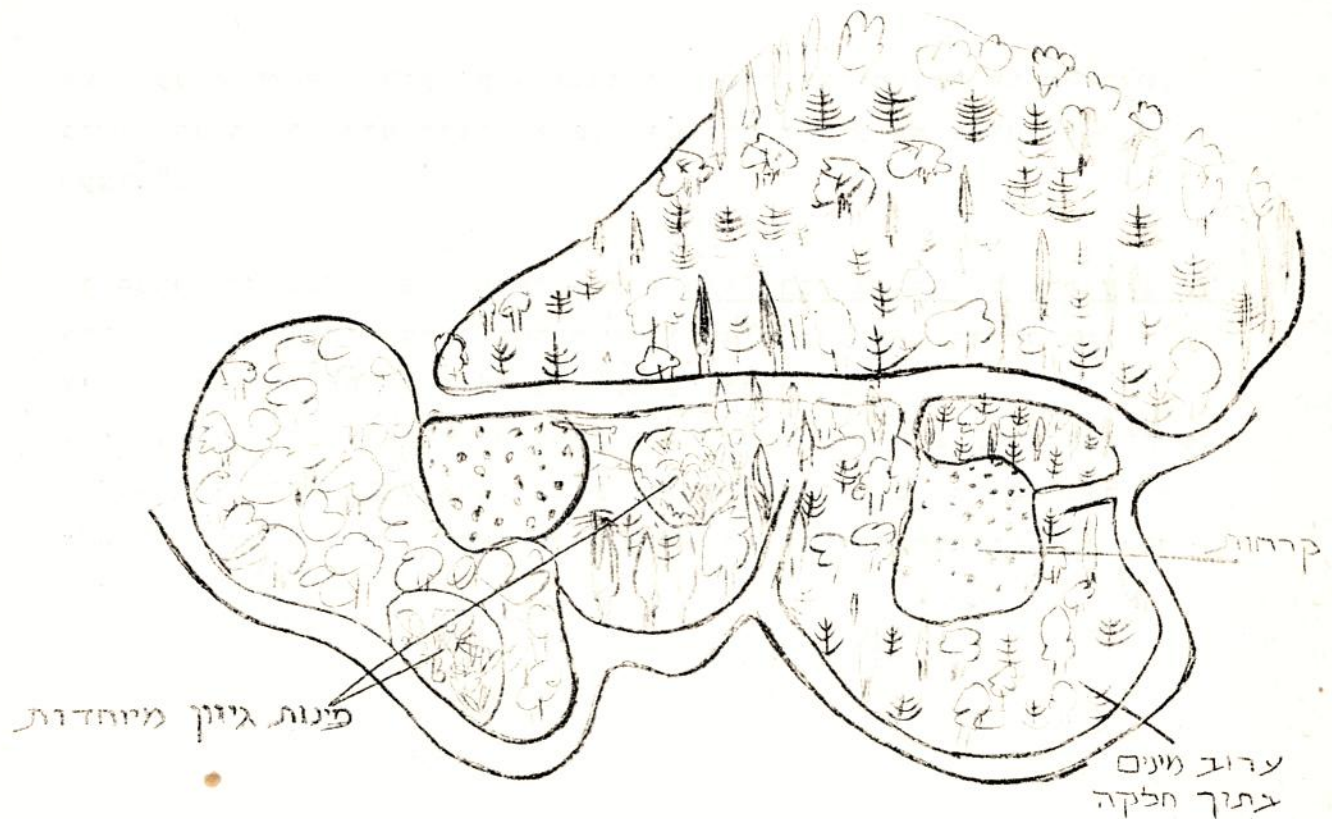
יש טוענים שמספיק להעניק לציבור הנופשים יער מפותח עם צל מלא, גישה, חניה ושרותים מינימליים, "הם הרי ממילא לא שמים לב לסוג העצים".

זו הערכה לא נכונה של המבקר ביער: הוא מחפש את החויה שהטבע נותן, אחרת לא היה מטריח עצמו עשרות קילומטרים מהבית. והחויה הזו איננה רק צל. את זה ניתן גם להשיג בסככת רשת. בין חוית הטבע שניתן לחוש בארצנו יש כמובן רמות שונות: החויה של יער, ממין אחד, בגיל אחד, נטוע במירווחים אחידים, גזום לגובה אחיד, ומחולק לחלקות בצורה גיאומטרית, היא מן החויות הנחותות במיבחר הארץ-ישראלי.

חיות טבע עשירה יותר ניתן למצוא ביער הכולל סוגי עצים ושיחים שונים, בצורות "עירבוב" מענינות בחוף החלקות, פינות חמד של מיני פריחה מיוחדים, קרחות קטנות בצורות שונות המדגישות את הסלע המקומי, או נותנות הזדמנות לשטיח של פרחי בר.

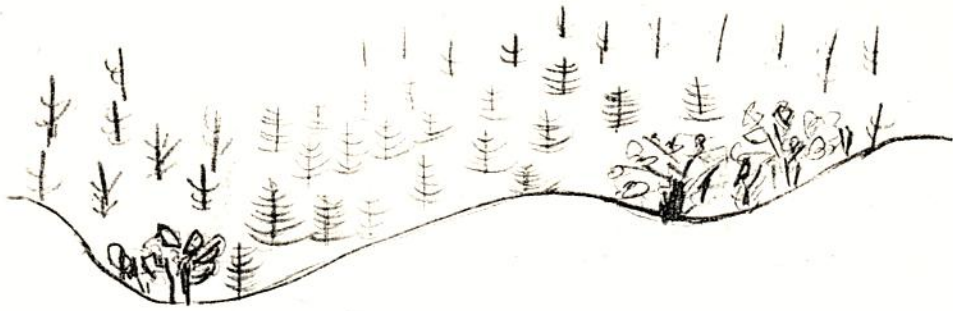
איננו צריכים להסתפק ביצירת תנאים לחיות הטבע הבינוניות, אלא לשאוף ליצירת נופי יער מרשימים, מענינים ומושכים. הציבור אינו הומוגני; בחלקו כבר מחפש, מעריך ונהנה מהנופים היפים יותר, והפחות בררנים מפתחים גם הם את הטעם במשך השנים, ועד שיתבגרו היערות שאנו נוטעים היום, יהיה בציבור ביקוש רחב מאד ליערות "נופים":

יער נופי כזה מעניק תחושה של טבעיות; יש לו זהות או אישיות משלו; לכל פינה בו יש זהות וייחוד משלה, והמראה בחלקים השונים של היער לא חוזר על עצמו. הוא משתלב בצורה נעימה בסביבתו, ועונה על כל הדרישות והטעמים של ציבור הנופשים.

כיצד נוטעים יער נופי כזה ?

דבר ראשון, יש לדאוג שבמשתלות שלנו יהיו שתילים ממינים רבים ככל האפשר, המתאימים לתנאי האזור בו אנו עובדים. לא הכמות קובעת כאן. אין צורך בעשרות אלפי שתילים של כליל החורש.

עץ אחד בודד של כליל החורש, ודרג שיחים של אחירותם בנקודה אסטרטבית, נותנים אפקט פריחה מרהיב לחלקת יער שלמה, ולכל אחד מאתנו יש דוגמאות יפות לכך.

יש לנו רשימת מינים עשירה מאד, ואספקת זרעים טובה, אך רק מעטים מגיעים לנטיעה. חשוב לזכור שגם ביער הנופי שולטים סוגי העצים המובילים ביעור, אך מצטרפים אליהם מעט שתילים מהרבה מינים מיוחדים של שיחים ועצים. המינים המיוחדים לגיוון הנטיעות מחיבים יותר טיפול וסבלנות במשתלה ובתקופת הקליטה בשטח; אך התמורה היא מלאה.

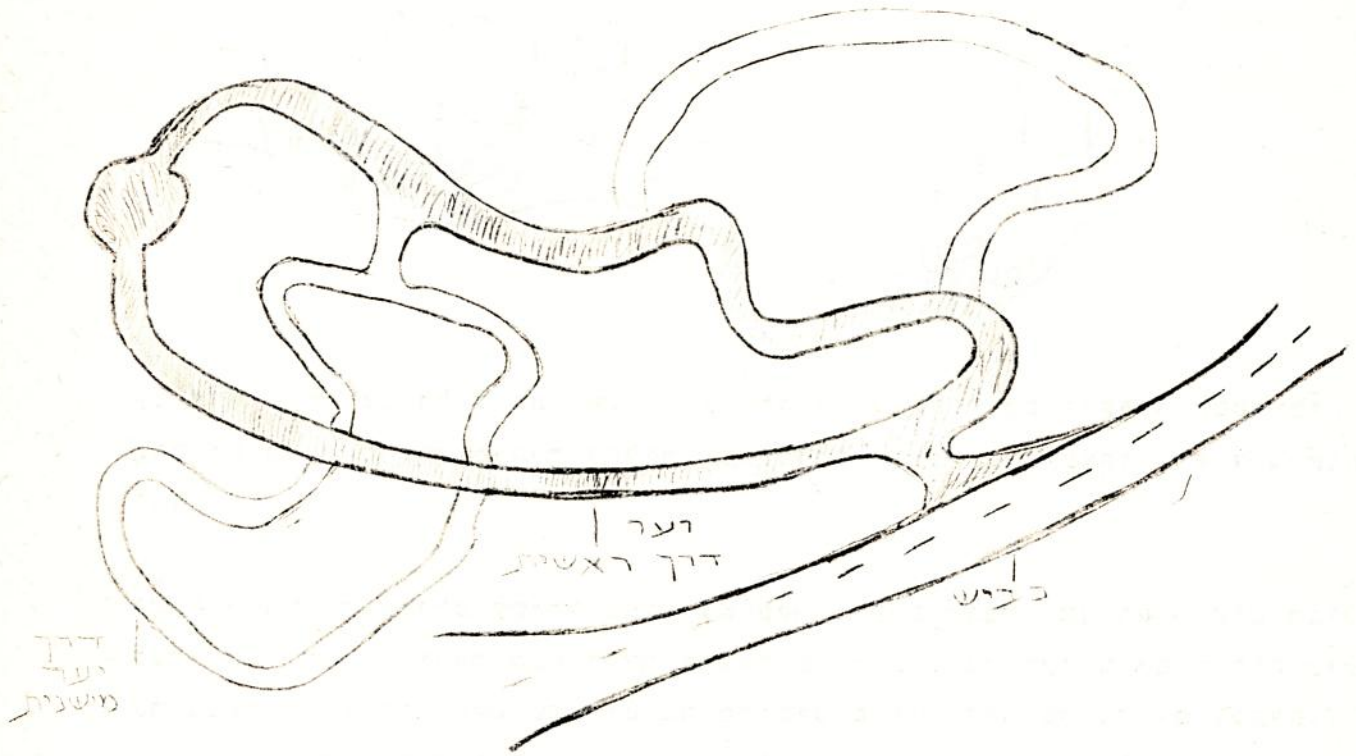
יש לנטוע לפי תכנית נטיעה אשר בה ניקבעים מראש הדרכים, קווי הבידוד, החלקות, המינים הקרחת, מירווחי הנטיעה וכו'.

יער נופי הינו במידה רבה יצירה אמנותית - עיצוב הטבע, המתקיימת לדורות. כמו הפסל המעלה את הרעיונות שלו בסקיצה על הניר לפני שהוא מתחיל לעבוד עם חמר הפיסול. כך על היערן לעבד את רעיונותיו ולבדוק אותם על מפה טופוגרפית, או צילום אוויר.

יערן המסוגל באמצעות טביעת העין והחוש הנופי שלו ליצור יער יפה, מגוון ומוחאם לסביבתו ללא תכנית, יוכל להגיע להשגים טובים יותר עם יעזר בתהליך התכנון.

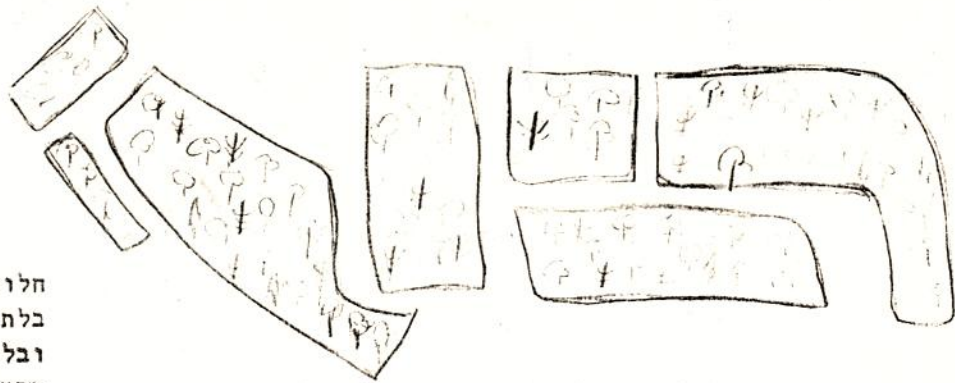
תכנית הנטיעה נותנת תמונה כוללת וברורה של שטח גדול, מערכת הדרכים, החלקות, האתרים המיועדים לנופש בטווח רחוק, והשטחים השכנים, וכל זאת על פני השטח הטבעיים: גבעות, הרים, ואדיות ועמקים וכו' ..

מערכת הדרכים נותנת את המסגרת של חלוקת היער לחלקות:

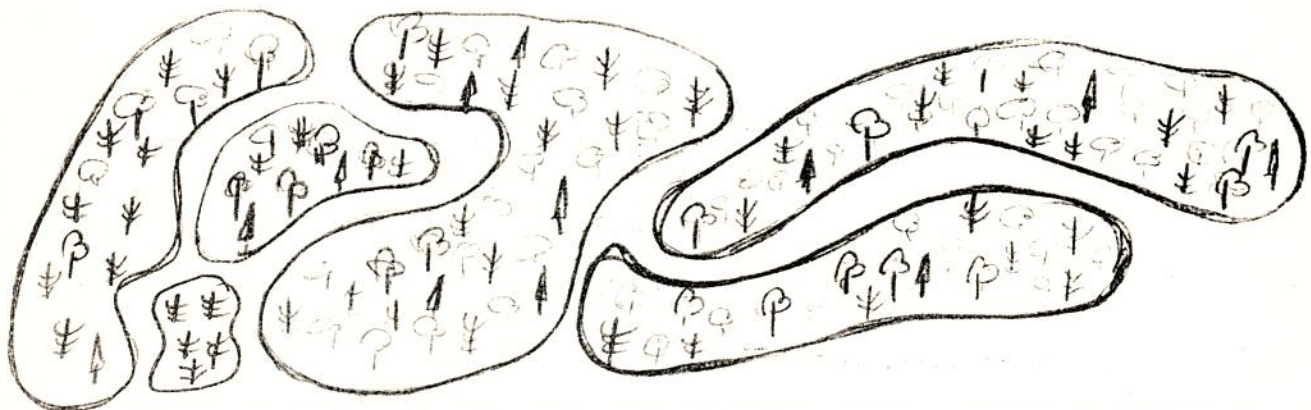

את הדרכים יש לתכנן ככל הניתן לאורך קווי גובה, כדי לחסוך בעבודות פריצה, ולמעט בפגיעה בנוף. הדרכים צריכות לשרת את הטיפול היערני, אך גם לאפשר גישה טובה לחלקי היער המתאימים ביותר לפיתוח נופש בעתיד. מבחינת תנאי השטח הנוחים שלהם או אתרים מעניינים המצויים בהם.

החלוקה לחלקות, מבחינה נופית צריכה להיות כזו שתיצור תמונה נעימה לעין ומשתלבת בנוף הסובב כשהיער יתבגר.

חלקות יער לחלקות
בלתי נעימה לעין
ובלתי משתלבת בנוף
טבעי: צורות
גיאומטריות, קווי
גבול "קשים".

חלקות יער לחלקות המשתלבת בנוף טבעי, ונעימה לעין; צורות "רכות", קוים מעוגלים.

יש לשבץ המינים לחלקות השונות לפי חנאי הקרקע, אך גם לשים דגש על כך שהמינים
המעורבים בחלקה אחת יוכלו לחיות זה בצד זה, ושלא ייווצר ניגוד חד מדי בין
חלקות שכנות.

מעבר הדרגתי בין חלקות שכנות
ע"י שימוש במיני עצים המשותפים
לשתי חלקות בגיזרת המיפגש.

ניגוד חד ובלתי הרמוני
בין חלקות שכנות.

יצירת מעבר הדרגתי והרמוני בין חלקות שכנות עם מירוחי נטיעה גדולים יותר ובלתי אחידים בגיזרת המיפגש בין החלקות.

יפה לערבב מספר מינים בתוך החלקה, ואין בכך כל רע שחלק יתפתחו יותר ואחרים פחות; להיפך, גם גודל שונה וצורה שונה של העצים בחלקה מוסיפים יופי ועניין ליער.

יש לתכנן פינות גיוון מיוחדות בגודל של 1-2 דונם בנקודות מפתח בשטח: כיפות הר, ראשי גבעות, בקעות קטנות, ערוצי נחל, אזורי מעינות, צמחי דרך חשובים, נקודות חצפית וכו'.

פינת גיוון בצומת דרכים

יש לנצל את המינים המיוחדים, בעיקר השיחים כדי לתת צבע מבלי להסתיר את הנוף או את התנועה המגיעה לצומת מבחינה בטיחותית.

שולי היער רצוי שיהיו רכים ומעוגלים, בהתאמה לאופי הנוף הסובב, להוציא, כמובן, מיקרים בהם הגבול נקבע עם ציר חנועה או שטחי עיבוד. אפילו במקרה שועדת מרעה ויער מאשרת הקצאת שטח ליעור, אשר גבולו קו ישר סחמי, ניתן לעגל אותו ע"י כך שחלק מהשטח פשוט לא ינטע, (הערה חשובה במיוחד לגבי שטחי נטיעה הצמודים לקו הירוק!)

יש לחתור לכך שביערוח הנופיים החדשים יהיו מספר "שכבות" של צומח, לפחות בחלקם:

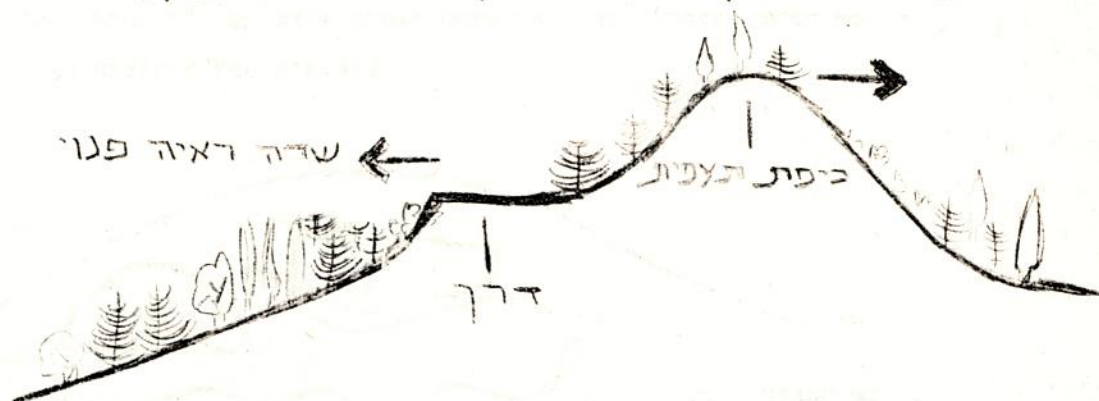
יער עם שיכבת בני שיח וצומח
עשבוני נמוך עם -
שיכבת עליונה של עצי יער
יגילים.

יער חד שכבתי.

היער הרב שכבתי יפה ומעניין יותר, גם לטיול וגם לשהייה, ומעניק תחושה טבעית יותר.

אחד הדברים החשובים ביותר בתיור וטיול בחיק הטבע הוא שדה הראייה: האפשרות לצפות לטווחים שונים בנופים יפים במיוחד. חשוב מאוד להשאיר רצועות וקטעים בלתי נטועים למרגלות דרכים ראשיות וכיפות המאפשרות תצפיות נוף פנורמיות. אפשרות נוספת ועדיפה, הינה לטעת שיחים ובני שיח בקטעים כאלה, כדי שיתנו כיסוי ירוק וצבעי פריחה, מבלי להסתיר הנוף.

שרידי חורש טבעי ועצי בוסתן תופסים מקום חשוב בנוף הארץ, ויש לשמור ולטפח אותם. אם ניתן להם מקום מתאים בתכנית הנטיעה ובטיפול היערני, הם יהפכו למוקדי משיכה זעירים בלב היער: עצים אלה דורשים יותר מירוח מחייה ויותר טיפול מעצי היער הרגילים, ויש להבטיח רדיוס של 10-15 מ' מהגזעים שלהם ללא נטיעה.

רצוי להשאיר פה ושם שטחים קטנים בלתי נטועים במקומות בהם יש סלעים בולטים ומעניינים, או מרבד פריחה אביבית מיוחדת, או נושא ארכיאולוגי כלשהו. אפילו קטע של בתה (כריות של סירה קוצנית), יכול ליצור מראה יפה בתוך חלקת יער, ואין להתייחס לשטח הבלתי מיוער כביזבז.

מירוחי נטיעה הם מפתח חשוב ליצירת יער נופי: מירוחים גדולים ובלתי אחידים הינם עדיפים היות והם יוצרים מראה מגוון, והעצים גדלים בצורות ובגדלים שונים:

מירוחי נטיעה בלתי אחידים יוצרים יער נופי יותר.

מירוחים אחידים יוצרים יער בעל מראה חדגוני.

נטיעה צפופה חשובה לתפוקת עץ, היות והיא נותנת עצים זקופי גזע ונפח עצה גדול.

ביערות בהם המטרה הראשונה הינה פיתוח נוף ונופש, גזעים עקומים ומפותלים הם יפים יותר, נוף עץ רחב עדיף, ולא נזרא אם אין סגירה מלאה של חופת היער, אפילו אם עשבי בר מנצלים את ההזדמנות. העצים מתגברים עליהם. כפי שאנו רואים במקומות רבים מטרתנו לגדל עץ ענף, רחב צמרת, מאריך ימים ויפה נוף, החי בחברה אחת עם עצים ושיחים ממינים שונים, ויכול לארח מתחתיו בנועם - קבוצה של נופשים.

היעד ברור היום באגף היעור, ההבנה והרצון הטוב קיימים; עלינו להבטיח שננצל ההזדמנות המיוחדת שבידינו, לעצב נופים יפים יותר ומושכים יותר לנופש, ברחבי הארץ.

יעור מסביב למבשרת ציון

1. כ ל ל י

הקק"ל נטעה מספר רב של יערות בקרבת ישובים ובתוכם, מצפת שבצפון ועד שדרות שבדרום, ליערות אלו נועד תפקיד מיוחד וח חשוב במערכת הנופש של כל יישוב וברקע הנופי שהם יוצרים. מבשרת ציון הינה עיירת פיתוח לשעבר במערב ירושלים ובה חיות כיום למעלה מ-1000 משפחות. היישוב הזה עומד עכשיו בפני פיתוח נמרץ של בניה חצי כפרית בסדר גודל של 4000-5000 יחידות נוספות חלקן כבר בבניה. בנגוד למקרים אחרים בהם נכנס הייעור לתמונה לאחר גמר הבניה, קיימת הכרה מצד חברת "ערים" הבונה את מבשרת ציון לערך העצום של היעור. התכנון האורבני של העיירה משולב בתכנון הנופי ותוך קשר עם חבל המרכז באגף היעור.

2. עקרונות תכנון הישוב

בניית השכונות תיעשה בגבולות שאינם נקבעים שרירותיים על סמך בעלויות קרקע. גבולות מונציפאליים וכיוצא באלו, אלא על סמך הטופוגרפיה, הגיאומורפולוגיה וקוי הרקיע, המורדות התלולים, המצוקים והואדיות הם-הם שיכתיבו את גודל השכונה וצורתה. הבינוי יהיה נמוך, לא יבלוט ולא יזדקר מעל לקו הרקיע, אלא יעטוף את כיפת ההר ככפפה. בכתף ההר יהיה הבינוי מדורג, ללא עמודים וישתלב אורגנית בהר. התוכנית מבקשת ליצור דמות של יישוב בעל צביון ים-תיכוני אופייני, שבו יודגש הרכס המרכזי ע"י בנייה צפופה יותר ומיקום מוקדי הפעילות המרכזית לאורכו. אופן בניה זה על הרכסים בלבד, יאפשר לשטחים הפתוחים וליער לחדור פנימה דרך הואדיות עד לעומק היישוב וימנע את פגיעת המדרונות ע"י פיתוח הרכסים.

מבשרת ציון - קטע ממפת הרקע הסביבתית

3.

סקר המצב הפיזי הקיים ומפת הרקע

תכנון הייעור למבשרת ציון החל בלימוד הטופוגרפיה ביערות, הצמחיה הקיימת, סוגי הקרקע, ו"אוצרות הנוף" בסביבות היישוב.

מפת הרקע למפת הייעור ממינת את השטחים המוקצים לייעור על פי מספר קריטריונים. צרוף הנתונים של כל אזור ואזור מלמד על תנאי הגידול בו, על משיכתו לנופש מבחינת העניין, הנגישות ונוחיות השפוע למטיילים.

במפת הרקע מצויינים גם האזורים בהם קיימים מפגעים ויזואליים או אקולוגיים ואחרים המצטיינים בפוטנציאל חיובי והמהווים מקור משיכה מיוחד.

כן כוללת מפת הרקע את הקיים והמוצע מעשה ידי אדם בתחום הבינוי, הדרכים, השטחים המוקצים לשטחים פתוחים לצרכי ציבור, קוי המים והביוב שדרכי העפר שלהם ישמשו פסי אש ודרכי יער.

המקרא של מפת הרקע מבחין בסוגי הקרקע והצמחיה הבאים :

א. בוסתנים נטושים צפופים. רובם נמצאים בערוצים ובהם בדרך כלל אדמה עמוקה בטרסות, מים ושיפוע נוח למטיילים. בתי הגידול בהם נמצאים הבוסתנים מוגנים יחסית מקור ומרוחות.

ב. שרידי בוסתן לטרסות או "כיס אדמה" באדמת טרשים (כפי שהם נראים מצילום אויר כרצועות אדמה בין שכבות סלע לרוחב המדרונות).

אלה ברובם בתי גידול נוחים למדי ושמישותם ע"י מטיילים תלויה בעיקר בנגישות אליהם.

ג. אדמה חקלאית לשעבר. הכוונה לאדמה ללא כל צמחיה בהווה שנראית באזורי סחף בערוצים בעלי שיפוע מאוד מתון. היו בהם בעבר ככל הנראה, גידולים חד שנתיים אלה בתי גידול מצויינים ויתרונם הגדול בשיפוע מתון במשטחים די רצופים.

ד. אדמת טרשים - שטחים רבים בעיקר קמורים בטופוגרפיה, מכוסים טרשים ובאים בחשבון כבית גידול כמעט רק למחטניים עמידים. רובם של אזורי הטרשים, יוצרים שיפועים גדולים מכדי להשתמש בהם לנופש. אזורים אלה יכולים להנטע לנוי כ"נטיעות רקע" או גם להשאר כנוף חשוף ברקע הנטיעות והיישוב.

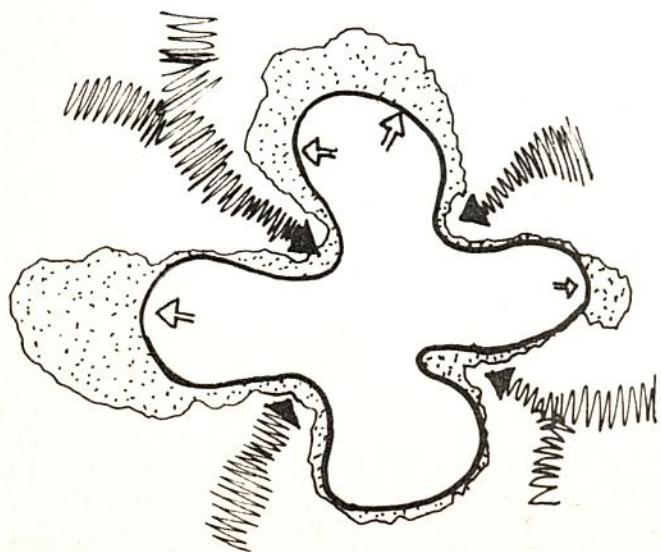
ה. אדמה חקלאית מעובדת כיום - מטעי עמק הארזים.

מפת הרקע מרמזת על האפשרות לתכנן ולבצע ייעור המשחנה בכל קטע שלו בהתאם לצרכי האדם ולנתונים הטבעיים הקיימים בכל ערוץ, מפנה ומדרון.

4. עקרונות התכנון היערני

א. מבשרת ציון יושבת על קבוצת שלוחות ורכסים ואליה חודרים מכל העברים, גאיות תלולים. מבנה זה של היישוב יוצר אזור פתוח בין שכונה לשכונה. הנוף הפראי חודר לעומק היישוב ונראה מרוב המקומות.

ב. המבנה הטופוגרפי המיוחד של האזור מקשה על הגישה לשטחים הפתוחים שבערוצים. יש לאפשר גישה נוחה אליהם בהיותם ירוקים, נוחים להליכה, וכל כך מתאימים לנופש.

ג. אזורים קרובים אלה יינטעו בהתאם לתנאי האקלים והקרקע בעצי מחט ובנשירים. מקומות חשובים בייצוגיותם כגון הכניסות למבשרת והאזורים הנראים מהכביש הראשי יקבלו טיפול ייצוגי מיוחד באמצעות עצים "מעניינים" יותר בצורה ובצע.

נראה לנו חשוב לחדד את ההבדלים בין המיושב המתורבת והמיועד לבין הפראי, הטרשי והחשוף. ההבדלים האלה מדגישים את היות מבשרת ציון יישוב הררי בו אפייני נוף הטרשים לא פחות מנוף המטעים של הסביבה החקלאית בה הוא טובל. התכנית כוללת בתוך משטחי היער שטחי בור רבים אשר הנם חלק אינטרגלי מהיער. כמו-כן מתייחסת התכנית לבעית שולי היער אשר משתלבים בסביבה.

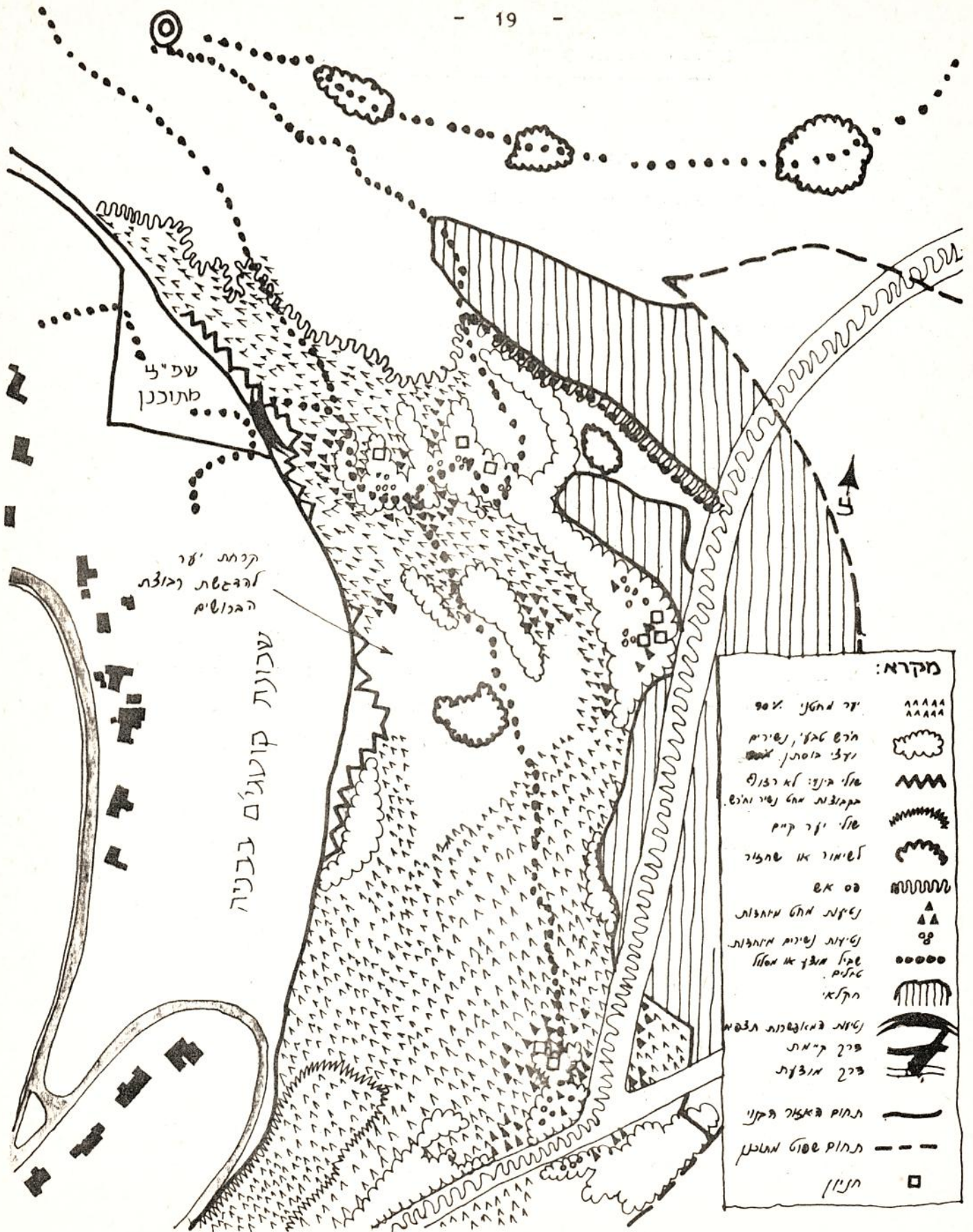
תכנית הייעור

- סוגי הייעור העיקריים בתכנית הם: (בהתאם לתכנית המצ"ב בעמ' הבא)
- א. יעור מחטני מעורב על גבי המדרונות הקמורים. יעור זה הינו הגדול ביותר בשטח, העצים החשובים בו הם: אורן הגלעין, אורן ברוסיה, אורן כנרי וכו'.
 - יערות אלה יהיו רק מובלעות קטנות ביותר של עצי חורש ירוקי עד ונשירים.
 - ב. יעור נשירים בכיסי האדמה העמוקים בואדיות להדגשתם וכדי ליצור עניין וצבעוניות לאורך כל השנה. מיני זני העצים; מיש, אלה אטלנטית, אלה א"י, מילה סורית וכו'.
 - ג. נטיעה מיוחדת סביב אזורי הבינוי תהיה לא רצופה ועשויה קבוצות קטנות של נשירים, עצי צבע, מחטנים וצמחי כיסוי שונים.
 - ד. נטיעת מחטניים מיוחדת במקומות בהם קיימים כיסי אדמה עמוקה.
- מיני העצים: ארזים שונים, פינוס רדיאטה, סקוויה וכו' ...
- הכניסות ליישוב ואזורים קרובים לכביש הראשי ינטעו בשיחי ועצי צבע כגון: אחירותם, כליל החורש וכו' בנוסף על היעור המחטני.

תכנית הייעור מנסה לענות על צורך היישוב להמצא בנוף הירוק מצד אחד ולהשתמש ביער לנופש מצד שני.

התכנית מתחשבת בקרבת היער לירושלים ולכביש הראשי על כל המשתמע מכך, מנצלת את נחוני השטח ומבליטה אותם. מרכיב היער הראשי נשאר אמנם עץ המחט אך אופן תכנון זה מעניק ליער גיוון רב וייחודי.

שלמה אהרונסון

מבשרת צ'ון - קטע מתכנית הייעוד המוצעת

תמותת ברושים באיטליה - לקט מעתונות העולם

רקע לנושא

הברוש הינו צמח ירוק עד שבית גדולו הטבעי כולל כמעט את כל ארצות אגן הים התיכון. הוא גדל על קרקעות וטפוסים סלע שונים ועמיד בפני יובש וקרה. הודות לתכונות אלה הוא בן בית בישראל ומהווה אחד העצים הבולטים בנטיעות הייעור המתבצעות מדי שנה בשנה.

לאור חשיבות עץ הברוש בממשק היערני בישראל יש באגף הייעור רגישות למידע בדבר תמותת עצי הברושים בהיקף נרחב באיטליה. להלן תקציר כתבה מהעתון טיימס:

מחלה קשה שניתן להשוותה לתמותת עצי בוקיצה באנגליה, פוגעת בעצי הברוש במרכז ודרום איטליה. כפי הנראה המחלה החמירה ביותר באותם האזורים בהם הברושים מטופחים ביותר, בסביבת רומא ובאיזור טוסקנה. בשני איזורים אלה הברושים מהווים חלק בלתי נפרד מהנוף.

בין עתיקות רומא מכל התקופות, בחוות טוסקנה ובגבעות בסביבות העיר פירנציה, רבות מצמרות העצים נעשות חומות. העצים מתנוונים ונהפכים לשלדים זקופים. כ-25% מהברושים בטוסקנה כבר נפגעו. בעוד שבפירנצה אי אפשר להעריך בדיוק את היקף הנזק.

המחלה מתפשטת גם בכפרים בהם הברושים מהווים סימני היכר בולטים בנוף, כמו-כן לאזורי הדרום בהם, הם מסמנים מקומות עתיקים וחפירות מימי התרבות היוונית.

המאמצים להתגבר על המחלה לא התקדמו די הצורך והרוב בדעה שהם לא היו יעילים, הסיבה היא בעובדה שלברושים לא רק אויב אחד, אלא שנים ואולי גם שלושה.

אחד הוא פטריה הגורמת לנפיחות העץ וכתוצאה מכך נגרמים סדקים לקליפה והפרשות שרף. המחלה הזו נפוצה במיוחד בברושים בטוסקנה. המזיק השני הוא נמלה אפורה, ולדעת אנשי מחקר קיימת גם מחלה שלישית שטרם זוהתה.

הסיבה להתפרצות פתאומית בזמן האחרון של שתי המחלות הקיימות בברושי איטליה נשארת במסגרת תעלומה. לחוקר מהתחנה למחלות צמחים בפירנצה דעה שהתופעה נובעת משילוב תנאים אקלימיים. לדובר מח' הגנים הלאומיים ברומא סברה אחרת, לפיה התרבות הנמלים נובעת משימוש בקוטלי חרקים חדשים היעילים פחות מד.ד.ט. ששימשו נאטר. המחלקה הנ"ל מעסיקה חברות מיוחדות לריסוס העצים בשטחים צבוריים. אולם בהתחשב בעובדה שרבים מהעצים מגיעים לגובה של בנין של 4 קומות ועוביים רציני, אין זו משימה קלה. העצים הנגועים ביותר נכרתים. אך כריתה זו, אינה מונעת את המשך התפשטות המחלה. מאחר והפטירות עפות עם האבק בזמן נפילת העץ ועל ידי כך הם מועברות ע"י הרוח לעצים נוספים.

הביולוגים חוקרים את הבעיה כדי למצוא את הדרך היעילה ביותר כדי להתגבר עליה. בשלב זה מוסכם שאין סכנה להשמדה מוחלטת של הברושים. הם אמנם עצים מהירי גידול אך יש צורך במספר דורות כדי שיגיעו לממדים הרציניים הנוכחיים מבחינת גובה ועובי.

ובאותו נושא, תקציר מכתבה שהתפרסמה בשבועון "טיים" מארה"ב ובה פרטים נוספים :

ב-1951 הופיע לראשונה תמותת הברושים ממחלה שמקורה בקליפורניה, יתכן שגורמי המחלה הועברו על ידי תיירים באמצעות סוליות נעליהם, אבל סביר יותר להניח שהם הועברו ע"י שתילים שהובאו מאריזונה שבקליפורניה שהיו נגועים. מאז, לאט לאט אבל בצורה מתמדת, המחלה התפשטה והגיעה לשיאה באפריל השנה. עשרות אלפי נמלים התקיפו את העצים ואפשר היה לראות זיכרון בתהליכי התמותה.

הפרלמנט האיטלקי הקציב ב-1964 סכום של חצי מליון ל"י למימון פעולות נגד מחלה זו. אולם סחבת מסיבות שונות לא איפשרה פעולה יעילה. באזור טוסקנה מתו 12,000 עצים למרות הנסויים בריסוס עם גופרת-נחושת.

יתכן שהטבע מראה על פתרונות אפשריים, לדברי מנהל הגן הבוטני של אוניברסיטת רומא ישנם ברושים שהם מחוסנים לגמרי בפני המחלה. נעשים מאמצים במקומות שונים לגדל עצים מזרעי העצים האלה כדי למצוא זנים שהם מחוסנים בפני המחלה, ובמקביל מנסים לפתח ולנסות קוטלי חרקים שונים.

נגיעות עצי ברושים בישראל

בתכיפות הולכת וגוברת אנו נתקלים בברושים הסובלים מהתקפות של חפושית - קמבית הברוש וזאת במקומות שונים בישראל, החפושית נוברת מחילה בענפים הדקים בעובי 5-6 מ"מ. בנקודות הכניסה או היציאה של החפושית, הענף נשבר, מתייבש, מצהיב ונשאר תלוי. העץ נראה מנוקד בכתמים צהובים לכל אורכו. במקרים קיצוניים של התקפות חוזרות ונשנות נפגעת צמיחתו של העץ וההתנוונות ברוב המקרים מתחילה מלמעלה כלפי מטה.

ככל חפושיות הקליפה כן גם קמבית הברוש. תוקפת עצים חלשים והינה מזיק משני. בעיקר אנו מוצאים אותה לאורך דרכים, במשברי רוח במטעים בהם הברושים נפגעים בפעולות הקלאיות שונות, וכך ביערות עם תנאי פיטוסניטציה ירודים.

ידועים לנו היום מספר אתרים בהם נגרמים נזקים. כפעולת מנע, מוצע לבצע בהם פעולות פיטוסניטציה מאחר וכיום לא ידועה דרך אחרת למלחמה במזיק. מן הראוי שהמפקחים ישימו לב לתופעה ויקפידו על קיום פיטוסניטציה, ושתכלול הרחקת גזם ברושים ושריפתם, וכך בולי עץ ברוש סמוך לזמן כריתתם.

יעקב גולדמן

ה מ ד ו ר - ה א י ש י

+ + + + + + + + + +

לנשואי הבנים/בנות

קנפו משה
עבאס פאוז
יעקב עדן
ויץ שרון
בן-דוד אלי
גרינטל צבי
גרציאני יהושע
עוזר סלמן
ליאון שורץ
עזר חיים
חדד דוד

לבית המצווה

דברר מרדכי
רגב בלה
נחמני ארמונד
בן-ציון נסים

לנשואי העובדים

ברי רוזן
שמואל אליאס

להולדת הבנות

גדיר יאסר
כלפה יוסף
כספי זלמן
עמוס מכלוף

להולדת הבנים

קרן אסתר
חסן טלאל

לבר המצווה

בן דוד אלי
אוחנה מרדכי
ישראל יהודה
יהודה יעקב
יהודה שלמה
אפללו יעקב
אליחי שלמה
הרוש שמעון
עזיז מרדכי
נזרי שלמה
חדד דוד

ברכותנו הלבביות :

מזל טוב :

צרור ברכות :

